

Közelítések a modern magyar történelemhez

Szerkesztette
Döbör András
Miklós Péter
Zeman Ferenc

EMLÉKPONT
K Ö N Y V E K

kivonat (a szegedi lakótelepek
történetéről)

Közelítések a modern magyar történelemhez

Szerkesztette
Döbör András
Miklós Péter
Zeman Ferenc

EMLÉKPONT
KÖNYVEK

Hódmezővásárhely
2020

EMLÉKPONT
FÉL ÉVSZÁZAD VÁSÁRHELYEN

[16]

Emlékpont Könyvek, 16.
Sorozatszerkesztő: Miklós Péter

ISSN 2498-6658
ISBN 978-963-7379-70-3

www.emlekpont.hu

Kiadta
a Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ – Emlékpont
(6800 Hódmezővásárhely, Andrásy út 34.)
és a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
(6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 6.)
Hódmezővásárhelyen és Szegeden, 2020-ban.
Felelős kiadó: Dr. Miklós Péter
Nyomdai előkészítés: Szender Ákos
Nyomás és kötés: s-Paw Nyomda
6794 Üllés, Bem József u. 7.

Tartalom

Előszó (Miklós Péter)	7
Rózsa Sándor <i>A Magyar Királyság területén végzett 18. századi vízrendezési munkálatok tanulmányozása egy térinformatikai adatbázis segítségével</i>	9
Dudás Róbert Gyula <i>Magyar katolikus papok Amerikában – Az amerikai magyar katolikus pasztoráció kezdetei (1880–1920)</i>	27
Horváth Csaba <i>Politikai konszenzus válsághelyzetben. Károlyi Mihály konszenzusteremtő stratégiája az első világháború végi válságban</i>	34
Sármási Zoltán <i>A történelem folyama Schütz Antal értelmezésében</i>	44
Glässeré Nagyillés Anikó <i>„Krisztus Király diadalútja” Kassa felajánlása Jézus szívének, 1941. június 22.</i>	53
Hajabácsné Dobos Dóra <i>A Political Warfare Executive és a magyar nyelvű angol rádiópropaganda a II. világháború alatt</i>	62
Pap Eliza <i>„My role was rather the unfortunate interplay of coincidences” The trial of Ievante trainer Zoltán Eperjesy Wittich at the People’s Tribunal</i>	75

Luka Dániel

Földnyilvántartás Magyarországon 1945–197288

Tóth Marcell

Egy lakótelep születése:

Szeged–Tarjánváros létrejötte 102

Kinda Gabriella

Krassó György kontra Kádár János 116

Riba András László

*A pártállami politikai döntéshozatal intézmény-
és szervezettörténeti megközelítései,*

különös tekintettel a rendszerváltás időszakára 128

ELŐSZÓ

A hódmezővásárhelyi Emlékpontban 2019 júniusában negyedik alkalommal került megrendezésre „Magyarország története a kora újkortól a legújabb korig” címmel a doktorandusz hallgatók és doktorjelöltek országos konferenciája. A tavalyi tanácskozás tizenhat előadója az ország számos egyetemén készül a tudományos fokozat megszerzésére.

A konferenciát az Emlékpont a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karával, a Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karával, a Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Megyei Levéltárával és a Doktoranduszok Országos Szövetsége Történelem- és Politikatudományi Osztályával közösen rendezte.

A tudományos esemény főszervezője Zeman Ferenc, a Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád-Csanád Megyei Levéltár – korábban pedig az Emlékpont – munkatársa volt. Az ő intenciói a konferenciasorozat elindításakor azok voltak, hogy doktori (PhD) fokozatának megszerzése idején nehezen jutott témájában előadási és publikálási lehetőségekhez, amelyek elvárásai a tudományos fokozatnak. Emiatt szervezte meg a konferenciát az első két alkalommal Szegeden, majd a második két esetben az Emlékpontban. A tavalyi tanácskozás a magyar történelem mintegy ötszáz évét ölelte föl: a tizenhetedik századtól a huszadik század közepéig, s a történelem mellett a földrajztudomány és a neveléstörténet területei is szóba kerültek.

Köszönet illeti kötetünk tizenegy szerzőjét, akik legújabb kutatási eredményeiket foglalták össze dolgozataikban, valamint szerkesztőtársaimat, akik egyben a tanulmányok lektorálását is végezték. Dr. Zeman Ferenc a könyvünkben szereplő írások összegyűjtése, a szerzőkkel való kapcsolattartás és a szöveggondozás területén végzett fontos munkát, míg Dr. Döbör András, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar dékánja a közös kiadás szorgalmazásával és a kötet egészének áttekintésével segítette munkánkat.

Dr. habil. Miklós Péter
az Emlékpont szakmai tanácsadója,
a kötet egyik szerkesztője

Tóth Marcell*

EGY LAKÓTELEP SZÜLETÉSE: SZEGED-TARJÁNVÁROS LÉTREJÖTTE

Tarjánváros, Tarján lakótelep, Tarján – Szeged számára az egykor harmincezer főt befogadó, első-sorban „paneles” városrész fogalomává vált, mint Budapesten a Gazdagrét, vagy Havanna lakótelep: igaz, megítélése inkább az utóbbihoz áll közelebb. A település második lakótelepe, ahol Szeged első házgyári technológiával készített háza épült fel – ez utóbbi pont 2019-ben, a konferencia évében lett félévszázados.

Tanulmányunk célja, hogy bemutassuk egy tipikus nagyvárosi lakótelep kialakulásának előzményeit, létrehozásának indokait, tervezés- és építéstörténetét. Azonban a klasszikus helytörténet kereteit tágítva írásunkban arra is kísérletet teszünk, hogy Tarjánvárost elhelyezzük a magyarországi és az európai lakótelepek sorában, rámutassunk, hogy milyen hasonlóságokat és egyben milyen speciálisan szegedi eltéréseket figyelhetünk meg. Mivel a városrész történetével korábban több tanulmányban foglalkoztunk,¹ ezért igyekeztünk nemcsak újabb szempontokat találni, hanem eddig fel nem használt forrásokat feldolgozni. Bízunk abban, hogy e szándékunknak köszönhetően munkánkban azok is jelentős mennyiségű új adattal fognak találkozni, akik már korábban megismerkedtek a városrész történetével.

Bevezetés: lakótelepek Európától Szegedig

Habár a modern építészet lakótelepeinek alapelveit az 1933-as Atlanti Chartában fektették le, mind Európa nyugati, mind keleti felében elsősorban a II. világháború után terjedtek el. Az 1945 utáni fejlesztések idején azonban, a bürokrácia előírásai miatt, sokszor másodlagossá váltak a nyilatkozatban megfogalmazott elképzelések: így a zöld területek helyett parkolók épültek, a magas épületekből nem a környékre, hanem csak a szomszéd ablakaira láthattak rá a lakók. Nem törekedtek arra, hogy az új lakótelepeket beillesszék a városokba, miközben egyidejűleg figyelni kellett volna a települések kulturális, történelmi sajátosságaira, a megfelelő közlekedési struktúra kialakítására. A „Ja-

* Tóth Marcell, Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltár

1 Tóth Marcell: A sártengertől a színes panelokig – a Tarján lakótelep története. Szeged, 30. évf. (2018) 10. sz. 8–21.

kótelepépítési láz" csúcspontja az 1960-as évek volt: azonban míg Nyugat-Európában már a '70-es években felismerték, hogy milyen új társadalmi problémákat okoznak a sok esetben „elgettósódó” városrészek, addig a vasfüggönyön túl egészen a rendszerváltozásig zajlottak az építkezések. Szeged-Tarjánváros építési időszakaiban, az 1960-as évektől az 1980-as évek végéig, Magyarországon az új lakásoknak több mint felét a lakótelepeken adták át – hasonlóan a Német Demokratikus Köztársasághoz (NDK) és Romániához, de elmaradva Csehszlovákiától, vagy a Szovjetuniótól, ahol ugyanez az érték meghaladta a 60 százalékot. Az 1990-es évek elejére a KGST európai tagállamai között a középmezőnyben helyezkedett el Magyarország, a lakások 29 százaléka számított lakótelepnek.² A 2000-es évek elejére a dél-alföldi régió megyeszékhelyein a panellakások aránya az összes lakáshoz képest elérte ezt az értéket, Szegeden pedig meghaladta a 36 százalékot.³ A város lakótelepein 1964 és 1990 között 734 paneles szerkezetű és 74 téglablokkos épületet adták át. Az összesen 28 001 lakásban mintegy 72 ezer fő lakott 1990-ben,⁴ a 2001-es adatok szerint pedig az aktív korúak 38,5, a teljes lakosság 38,9 százaléka élt lakótelepen.⁵

Szeged-Tarjánváros épülő I. ütemének téglablokkos tömbjei a félkész víztoronyból 1969 körül.
(Nagy János hagyatéka)

2 Csizmady Adrienn: A lakóteleptől a lakóparkig. Budapest, 2008. 20–27.

3 Pálfalvi Zsoltné: Panellét a Dél-Alföldön. Szeged, 2006. 10. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/szegedpanellet.pdf> (A letöltés ideje: 2019. május 10.)

4 Firkás Zoltán: A szegedi lakótelepek főbb adatai. Szeged, 1995. (Kézirat). Firkás Zoltán szíves engedélyével, amelyért a szerző itt mond köszönetet.

5 Központi Statisztikai Hivatal Csongrád megyei Igazgatósága (összeáll.): A nagyvárosok belső tagozódása: Szeged. Szeged, 2001. 15.; Rácz Attila: A társadalmi és térbeli elkülönülés mintázata Szegeden a 2001-es népszámlálási adatok alapján. Területi Statisztika, 15. évf. (2012) 1. sz. 82. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2012/01/ts2012_01_08.pdf (A letöltés ideje: 2019. május 10.)

Határövezetből kiemelt felsőfokú központ: Szeged

A II. világháborút – az angolszász légitámadások, a hidak elpusztulása, valamint a front átvonulása ellenére – viszonylagos épségben megúszta Szeged. Az előző rendszerből megmaradt szakembergárda városfejlesztési programjaiban az 1941-ben elfogadott koncepciót fejlesztette tovább mind az 1947-es, mind az 1952-es terveiben.⁶ Azonban az ötletek többsége a tervezőasztalon maradt, mivel a település a Rákosi-korszakban a határövezetbe tartozott. Jugoszlávia közelsége miatt szinte semmilyen jelentős beruházás nem indulhatott meg a katonai jellegű fejlesztéseken kívül. Változás csak a forradalom után, 1959-ben következett be, ebben az évben a kormány – négy másik regionális központ mellett – Szeged erőteljes ipari fejlesztése mellett döntött.⁷ 1962-ben a határtól távolabbi, de kevésbé jelentős Hódmezővásárhely helyett Szeged lett a megyeszékhely, majd pár évvel később, 1965-ben a város határában, Algyőn kőolaj- és földgázmezőt fedeztek fel.

Mindezek hatására a lakosságszám még erőteljesebben kezdett növekedni: 1949-től 1960-ig évente átlagosan ezer fővel gyarapodott, az 1960-as években évi 1700-zal, majd a következő évtizedben még egy kicsit ennél is nagyobb mértékben. Ugyanakkor a lakásviszonyok továbbra sem számítottak kielégítőnek – más megyeszékhelyekkel összevetve sem. 1960-ban száz szobára 226 lakos jutott Szegeden, 1970-ben 198 – mindkettő az országos átlag 104 százaléka volt. Az utolsó „lakótelep nélküli évhez”, 1963-hoz viszonyítva 1969-re 25 százalékkal nőtt Szegeden az ingatlanra várakozók száma, ezer lakosra 45 lakásigénylő jutott, míg Hódmezővásárhelyen 29, Makón 13.⁸ Beszédes adatnak tekinthető, hogy Pécsen és Debrecenben a lakások körülbelül egy százalékát használták társbérleti alapon, Szegeden ezzel szemben közel öt százalékát. A városi tanács adatai alapján 1965-ben több mint hatezer lakás hiányzott, de a számításaik alapján arra a megállapításra jutottak, hogy 1980-ig mintegy 28 ezer új lakás felépítésére lesz szükség.⁹

Kádár egymillió új lakása

Habár, mint írtuk, a szegedi lakásviszonyok az elmaradt fejlesztések miatt a hasonló méretű, funkciójú településekhez képest a vizsgált időszakban rosszabbak voltak, valójában az egész ország hasonló problémákkal küzdött. Kádár János Magyar Népköztársasága látványosan kívánt szembefordulni a Rákosi-rendszerrel, ezért jelentősen emelni akarta a lakosság életszínvonalát. Ennek egyik eszközének tekinthetjük az állami lakásépítést, az új lakótelepek létrehozását.¹⁰

„A kapitalista Magyarországtól alapvetően rossz lakásviszonyokat örököltünk. Bár a felszabadulás óta komoly erőfeszítések történtek a lakáshiány csökkentésére, a helyzet nem kielégítő és

6 Takács Máté: Városépítés, kommunális ellátás. In: Blazovich László (szerk.): Szeged története V. Szeged, 2010. 25.

7 Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Budapest, 2005. 50–56.

8 Központi Statisztikai Hivatal Csongrád megyei Igazgatósága (összeáll.): A megye társadalmi – gazdasági helyzete és fejlődésének főbb tendenciái. Szeged, 1970. 32–33.

9 Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára XXIII. 101. Szeged Város Tanácsa jegyzőkönyvei (a továbbiakban: MNL CSMML SZVT jkv.) 1965. november 23. 3. napirendi pont, melléklet. 1–7.

10 Valuch: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében, 302–303.

a lakosság lakáshiánnyal küzd. A Párt és a Kormány a legközelebbi évek egyik legfontosabb feladatának tartja a lakáshelyzet gyökeres megjavítását” – olvasható a Magyar Közlöny 1960. január 10-én megjelent számában. Kádár János döntése jelképes szakítás volt a nehézipari beruházásokat az életszínvonal emelése elé helyező Rákosi-korszakkal. Az ígélet szerint „15 éven belül a lakáshiányt lényegében felszámoljuk és biztosítjuk, hogy minden arra igényjogosult család önálló lakáshoz jusson.”¹¹ Nem mellékesen a reménybeli sikeres megvalósítás, szó szerint nap mint nap emlékeztethette a lakosságot, hogy az ingó és ingatlan javakat is az államszocialista rendszernek köszönheti.

A hír propagandajellegét erősíti, hogy a Délmagyarország már aznap – az MTI tudósítását átvéve – címlapján számolt be róla, azaz az MSZMP már a Magyar Közlöny megjelenése előtt kommunikálta a döntést. A cikkben kiemelték, hogy nemcsak nagy mennyiségű lakás épül, hanem ezeket minőségi felszereléssel is ellátják, fürdőszobás, konyhás, beépített szekrényes ingatlanokat fognak átadni.¹²

A rendelet előírta, hogy 1961 és 1965 között 250 000 lakást, 1966-tól 1970-ig 350 000-et, 1971-től 1975-ig pedig 400 000-et kell átadni. A különböző tervidőszakokban eltérő elvárásokat fogalmaztak meg az építkezésekről, ezért Tarján szempontjából csak a második és a harmadik ötéves terv a releváns. A rendelet előírta, hogy az ingatlanok 60 százalékát állami kivitelezésben, típus-tervek alapján szükséges felépíteni. Ezeket a tömböket elsősorban a fővárosban és az ipari jellegű városokban képzelték el. Elvárták, hogy lehetőség szerint új lakónegyedek épüljenek, amelyekben legalább 350 fő/hektár és legfeljebb 600 fő/hektár a laksűrűség. Kiemelt szempont volt, hogy a második ötéves terv idejére a háromemeletes és az ennél magasabb épületeket lehetőleg lapostetővel építsék meg. „5 éves tervidőszakonként növekvő alapterülettel és szobaszámmal kell megtervezni. A második 5 éves terv időszakában állami kivitelezéssel átlag 48 m² alapterületű (1,8 átlagszobaszámú) lakásokat kell építeni; a lakóépületek emeletmagasságát 3 méterre kell tervezni. A lakások építése során előnyben kell részesíteni a félszobával (kisszobával) bővített típusokat” – írta a rendelet, amelynek szinte maradéktalanul megfelelt Tarján is.¹³

A rendelet nem foglalkozott az anyaghasználattal, de Tarján építésekor alapvetően Hruscsov bő egy évtizeddel korábbi kérdésvetését követték: „Nem megfelelőbb-e téglá helyett olyan betontól készült faltömböket alkalmazni, amelyek megfelelnek a rendelkezésre álló emelőgépek lehetőségeinek, tehát két-három-öttonnásakat? Az ilyen építkezés magasfokú termelékenységet, s nagy keresetet biztosít.”¹⁴

11 Magyar Közlöny (1960) 3. sz. 17–20.

12 Délmagyarország (a továbbiakban: DM) 1960. január 10. 1–2.

13 Magyar Közlöny (1960) 3. sz. 17–20.

14 Hajdú Ildikó: Acélváros társadalom és építészet kölcsönhatásában. In: Veres László-Viga Gyula (szerk.): A Herman Ottó Múzeum Évkönyve. XLVIII. Miskolc, 2009. 299.

Szeged-Tarjánváros II. üteme és az épülő víztorony az elsőként felépített tízeleletes panelházból 1969-ben.
(A szerző gyűjteménye.)

Előzmények és változó tervek: kertvárosi telepből paneles lakótelep

Ma Tarján lakótelep alatt az alábbi közterületek által határolt városrészt értjük: Lugas utca – Csillag tér – Retek utca – József Attila sugárút (Retek utcától a Budapesti körútig csak a páratlan számú oldal, a Budapesti körúttól a körtöltésig a páros számú is) / Murányi utca – körtöltés – Lugas utca. A területet a Budapesti körút szeli ketté. Öt alközpontjából egy a Víztorony téren, négy a lakótelep

szélén van – ezzel a döntéssel a szintén központ nélküli környező városrészeket is segíteni kívánták a tervezők.¹⁵ Tanulmányunk következő alfejezetében azt kívánjuk bemutatni, hogy a lakótelep előtt mit értettek Tarján alatt, majd hogyan változott a városrész jellege, kiterjedése a rajzasztalon, s végül a valóságban.

Szeged térképein a XVIII. század második felében tűnt fel először a Tarján elnevezés, amely feltehetően egy honfoglaló törzs nevéből ered.¹⁶ A területen szántóföldek, gyümölcsösök, szőlők helyezkedtek el, s habár területének nagyobb része az 1879-es nagy árvíz után a körtöltésen belülré került, s 1908-ban egészen a határáig kiépült a villamosközlekedés, területén mégis csak a két világháború között kezdődött meg a házhelyek kiosztása. Az 1930-as évek elején létrejöttek az első utcái, a II. világháború alatt pedig Horthy-telep nevű részén nagycsaládok részére építettek ikerházakat. 1952-ben a városhoz közelebbi részén Textilipari Technikum, egy évtizeddel később pedig a telep közepén ötven férőhelyes óvoda nyitotta meg kapuit, de jelentős fejlesztések, ez utóbbit leszámítva, nem történtek Tarjántelep fennállása során.¹⁷

Az 1952-es rendezési terv Tarján beépítetlen részeire „nagyobb térigényű közintézmények” felépítését irányozta elő „zöld környezetben”, Tarjántelepet és a szomszédos Fodorkertet pedig egy egységként kezelte.¹⁸ Az évtized végén, 1959–1960-ban új elemként jelent meg a külső, vagy más néven Partiscum körút koncepciója, amelynek Tarjánra eső része kettéosztotta a területet. A körüttől délre, a technikum és a Csillag tér között épült volna fel az Egészségügyi negyed, attól északra pedig családi házas területt alakították volna városrészt.¹⁹ A tervek szerint az OTP finanszírozásával 180 kétszintes épületet építhettek volna fel, a II. kerületi tanács ehhez meg is vásárolta a területet, majd nagy részét átadta a beruházó takarékszövetkezetnek. Az 1963-as általános rendezési terv minimális eltéréssel megőrizte ezt a koncepciót, Tarján-telep ún. „OTP-lakótelepén” 300 lakással számoltak.²⁰ Egyben döntés született, hogy a kivitelezés 1964 második felében megkezdődik,²¹ azonban még abban az évben döntöttek arról, hogy a tervezettnél jóval több lakást helyeznek el.²²

A városi tanács 1965 februárjában kötött szerződést az ÉM. Szegedi Tervező Vállalattal a területre vonatkozó rendezési terv elkészítésére. „Az Építési és Közlekedési Osztály a Tarján-dűlőben, a József Attila sugárút külső szakasza, a körtöltés, Lugas utca, Csillag tér és a Tápéi sor által határolt területen

15 Takács: Városépítés, kommunális ellátás, 32.; Borvendég Béla: Tarjáni töprengések. Magyar Építőművészet, 24. évf. (1975) 6. sz. 19–20.; Pacsika Emília: „A gondolkodás csírája azon a helyen lakik, ahol a ház felépül”. <https://epitesforum.hu/a-gondolkodas-csiraja-azon-a-helyen-lakik-ahol-a-haz-felepul1> (A letöltés ideje: 2020. május 8.)

16 Inczeffi Géza: Szeged környékének földrajzi nevei. Budapest, 1960. 91

17 Tóth Marcell: A szarmatáktól a Horthy-telepig. Szeged 30. évf. (2018) 9. sz. 3–7.

18 Nagyszeged távlati közlekedési főhálózata és területfelhasználási vázlata, 1952. <https://csmue.files.wordpress.com/2019/05/panelvilc3a1g.pdf> (A letöltés ideje: 2019. május 10.)

19 Északi városrész – Makkosháza általános rendezési terve, 1960. [Szeged általános rendezési terve, 1959, részlet]. <https://csmue.files.wordpress.com/2019/05/panelvilc3a1g.pdf> (A letöltés ideje: 2019. május 11.)

20 Füle Lajos: Szeged, Kiskundorozsma, Szőreg, Tápé, Gyálarét programterv-vázlata. In: Pálffy-Budinszky Endre (sajtó alá rendezte): Szeged programterv-vázlata vitaanyag. Szeged, 1964. 19–20.; Szeged és Kiskundorozsma, Szőreg, Tápé, Gyálarét községek programterv-vázlata vitaanyag, 1963. <https://csmue.files.wordpress.com/2019/05/panelvilc3a1g.pdf> (A letöltés ideje: 2019. május 11.)

21 DM 1964. november 14. 5.; Pataky Tibor: Öt lakóterület vizsgálata. Településtudományi Közlemények 26. Budapest, 1977. 103.

22 MNL CSML SZVT jkv. 1964. március 17. 3. napirendi pont, 5/a alpont. 8.

1967. évi kezdéssel lakásépítkezést kíván végrehajtani. A terület nagysága 35 kh. Az építkezéssel érintett terület nagyrészt magántulajdonban lévő gyümölcsös, valamint szántó" – olvasható a városi tanács Végrehajtó Bizottságának 1965. áprilisi határozatában. 1968-ban már minimum 450 állami építésű lakás átadását²³ tervezték, és az építkezést az ezt követő két évben is folytatni kívánták, de ekkor még nem határozták meg, hogy mennyi lakóház létrehozásával. Továbbra is számoltak a területen magánszemélyek építkezésével: összesen 800 új lakással „2-4-5 szintes” épületekben – Tarján mellett Újszegeden és a Belvárosban. Szeged tartalék építési területeinek nagyobb részét is a telepen jelölték ki: összesen 1500 lakásnak juthatott hely a városrész „szanalás vonatkozásában nehezen megoldható területein”.²⁴

Szeged, 1968-ban nyomtatásban is megjelent, Takács Máté nevével fémjelzett részletes rendezési tervében a városfejlesztés I. üteme lett a Tarján-dűlő területe, s csupán a II. ütemben követte a már részben megvalósult Odessza lakótelep és a soha fel nem épülő Nyugati városrész. Az elkészült részletes rendezési terv 4000 lakással és 20 410 lakossal számolt, egyrészt hagyományos, másrészt közép-téglablokkos technológiával felépítve.²⁵ A terv azonban már ősszel a múlté lett: novemberben a közművesítés magas költségei miatt új elképzelés született, itt már 70 hektárral számoltak, de ebben benne voltak a nem építési területnek szánt részek is. 5224 lakásnak kellett helyet találni, de a tervezők, bizonyos módosítások után ezt akár 6000 darabra is tudták növelni. Egészen a Retek és a Szamos utcáig nyújtózhatott a lakótelep, megkezdődött az a folyamat, amelynek részeként pár év múlva Felsőváros az első három keresztutcáig bezárólag Tarján része lett. A döntés miatt 318-ra nőtt a lebontandó családi házak száma. Az építkezést négy ütemre bontották. Az első háromba ötszintes, típustervek alapján felépített téglablokkos tömböket terveztek, kivéve az OTP társasházaknak szánt területen, ahova hagyományos technológiával felépített, négyemeletes épületeket kívántak elhelyezni. Csak a negyedik ütembe kerültek volna házigyári házak: 88 lakásos tizenhétemeletes pontházak, valamint három lépcsőházból álló tízemeletesek, 90-90 lakással. Az építkezést 1967-ben kívánták elkezdni, és az 1970-es évek végén akarták befejezni.²⁶

Habár a munkálatok előkészítése gyakorlatilag ezzel egy időben megkezdődött, sőt 1968-ban átadták az első tömböket, mégis folyamatosan változtattak a terveken. 1968 őszén még 6300 lakást terveztek,²⁷ 1969-es rendezési tervben már 6600 darabbal és hét ütemmel számoltak. E szerint 1800 lakás téglablokkos épületben, 1900 a Dunaújvárosi és a Szolnoki Elemgyárból, 2100 pedig a Szegedi Házgyárból származó panelesházban lesz, és további 800 lakás hagyományos technológiával épül fel. Az ütemekből hat – minimális eltéréssel – a terveknek megfelelően megvalósult.²⁸ Kivéve az

23 Takács Máté adatai alapján ekkor még csak összesen 1000 lakást terveztek a területre. In: Takács: Városépítés, kommunális ellátás, 32.

24 MNL CSML SZVT jkv. 1965. április 13. 7. napirendi pont. 11–15.; Melléklet 3–4.

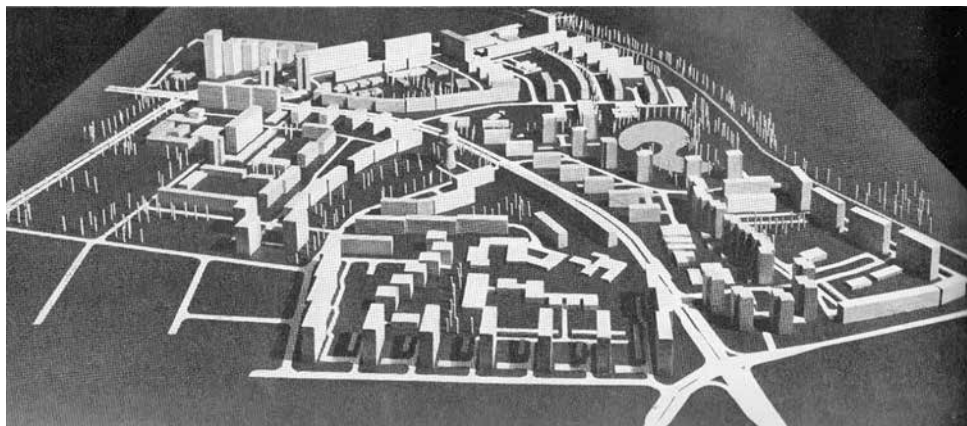
25 Takács Máté (szerk.): Szeged m. j. város Kiskundorozsma, Szőreg, Tápé, Gyálarét községek általános rendezési terve (kivonat). Szeged, 1969. 32–33.; Takács Máté: Szeged, Tarján lakótelep beépítési terve. Műszaki Tervezés, 11. évf. (1971) 6. sz. 15.

26 MNL CSML SZVT jkv. 1965. november 23. 3. napirendi pont, melléklet. 1–4.

27 MNL CSML SZVT jkv. 1968. szeptember 24. 7. napirendi pont. 1.

28 Lásd utolsó kép a tanulmány végén.

eredetileg a mai Makkosházi körút és József Attila sugárút sarkára tervezett hetediket, amely csak az 1970-es évek végén és az 1980-as évek második felében épült fel.²⁹

Szeged-Tarján lakótelep „látványterve” az 1969-es rendezési terv alapján. (Nagy János hagyatéka)

Ekkoriban Szeged másik nagy tervezett lakótelepéről, a Nyugati városrészről kiderült, hogy különböző okok miatt – mint új szénhidrogén lelőhely, magas házszanalási arány, a talaj nagy szulfát-tartalma – nem valósulhat meg Móraváros helyén,³⁰ viszont a házgyár kapacitása már rendelkezésre állt, így a VIII. ütem helyeként a temetőtől délre eső részen, a mai Tarján szélé, Szamos utca, Retek utca, József Attila sugárút határolta területet jelölték ki.

Habár a lakótelep építését elméletileg 1975-ben 6541 lakással befejezték,³¹ mégis készültek újabb kiegészítések. A VII. ütem végül bővítve, az eredeti tervektől eltérően épült fel a 4-es villamos végállomásától a Makkosházi körútig a József Attila sugárút nyugati felén.

Szándékok és lehetőségek: a tervezők keretei

A folyamatosan változó elképzelésekhez színvonalas tervezőgárdára is szükség volt. A '60-as években generációváltás zajlott le: a „város cselédje”, a Horthy-korszaktól kezdve közel négy évtizedig Szegedet szolgáló Pálfy-Budinszky Endre főmérnök még aktív volt, de a főszerepet már egy fiatalabb generáció tagjai játszották, mint Tarján részletes rendezési tervének elkészítője, Takács Máté főépítész. Rajta kívül kiemelhetjük Hübner Máttyást és Tarnai Istvánt, de csak a Szegedi Tervező Vállalat

²⁹ Bányi Zoltán: Tarján, a parkokkal, kanyarokkal szépített panelvilág. Szeged, 30. évf. (2018) 10. sz. 24.; Takács: Városépítés, kommunális ellátás, 32.

³⁰ Pataky: Öt lakóterület vizsgálata 101–103.; Snopper Tibor: Szeged, Tarján városrész beépítési terve. Magyar Építőművészet, 24. évf. (1975) 6. sz. 14.

³¹ Népszabadság 1975. február 16. 8.; Snopper: Szeged, Tarján városrész beépítési terve, 13–15.

munkatársainak csapatmunkájával lehetett alkalmazkodni a folyamatosan változó igényekhez.³² Takács maga ötven év elteltével is ezt hangsúlyozta nekünk: „a lakótelep tervezése szakterületenként volt felosztva a tervezők között: településtervező-városrendező, építész konzulensként (az épületek tervezői), közlekedéstervező, közművesek (víz, csatorna, csapadékvíz-elvezetés, gázellátás, elektromos energia ellátás, távfűtés), kerttervezők és mások. A településtervező a „karmester” szerepét is ellátta.”³³

Tarján tervezési folyamatába, a volt főépítész emlékei szerint, nem szóltak bele sem az országos, sem a helyi politikai vezetők – egyedül azt várták el, hogy minél több lakásnak találjanak helyet. A lakótelep szerkezetét és az épületek elhelyezését a tervezővállalat szakemberei, illetve a tervtanács állásfoglalásai határozták meg. Igaz, eközben rengeteg vitát folytattak le a megbízóval és a kivitelezővel.³⁴

Hódmezővásárhellyel ellentétben, ahol a belváros jelentős hányadát ledózerolták, s a régi házak helyére lakótelepi tömböket húztak fel,³⁵ Szeged történelmi városmagját megőrizték. Mintaként Drezdát és Lipcsét tekintették meg, de a szegedi tervezők arra az álláspontra jutottak, hogy a kelet-német módszereket nem lehet alkalmazni Tarjánban, ezért saját elképzeléseik alapján igyekeztek beilleszteni a lakótelepet a város „szövetébe”. „Tarjánváros azért lehetett alapvetően más, mint a kortársai, mert sikerült a résztvevőkkel, döntéshozókkal elfogadtatni, hogy az íves körút és körtöltés, a sugár irányú utak környezetében nem lehet csak párhuzamosan és egymásra merőlegesen elhelyezni az épületeket. A »főutcákat«, a »városkaput«, vagy a természeti adottságokat (Zápor-tó) magasabb épületekkel kell hangsúlyozni”.³⁶

A városi tanács terv- és építési osztályai határozták meg, hogy mekkora és hány férőhelyes lakásokat kell tervezni. A városrész intézményeinek, mint például a bölcsőde, az óvoda, az iskola, az orvosi rendelő, a kereskedelmi és szolgáltató egységek számát, befogadóképességét viszont az országos előírások alapján határozták meg.³⁷

A téglablokkos házak utáni, házgyári alapon folytatódó építkezésekhez a Tervezésfejlesztési és Típustervező Intézet a Budapesti Házépítő Kombinát III. elemválasztékához hasonló épületeket tervezett. Eközben a helyi adottságokra is figyelni kellett: a talaj miatt a megszokottnál erősebb alapozás vált szükségessé, de a terveken is változtattak az alapadatok meghagyásával.³⁸

Takács Máté hozzátette, hogy „a dunai városi és a szolnoki panelek esetében [...] beleszólásunk csak a fogadószintek kialakításában volt (pince helyett alacsony földszint).” Ezzel szemben a szegedi házgyárban készült házaknál már lehetőségük volt a Típustervező Intézet szovjet mintát követő terveit a helyi viszonyoknak megfeleltetni. „Különösen magas volt a 4-5 fős családok aránya, ezért szorgalmazta a városi tanács a 2+1, 2+2 szobás lakások arányának növelését” – magyarázta a főter-

32 Snopper: Szeged, Tarján városrész beépítési terve, 13.

33 A szerző interjúja Takács Mátéval e-mailben. 2019. június 12.

34 Uo.

35 Bernátsky Ferenc-Zeman Ferenc: Vásárhely anno. A változó város 1945–1990. Hódmezővásárhely, 2019. 12–13.

36 A szerző interjúja Takács Mátéval e-mailben. 2019. június 12.

37 Uo.

38 Snopper: Szeged, Tarján városrész beépítési terve, 15.

vező.³⁹ Szintén a változtatási lehetőségeknek köszönhetően sikerült megszüntetni az ablak nélküli főzőfülkéket, de ide sorolható az is, hogy a konyhákhoz külön kamrák lettek.⁴⁰

Bontás és építés

Habár a tervek folyamatosan változtak, a Tarján lakótelepi építkezés előkészítése szinte azonnal, 1965 novemberében megkezdődött, 1968-tól pedig maga a kivitelezés is elindult. 1967-ben úgy tervezték, hogy Tarján I. ütemének területén 1968-ban 492, 1969-ben 331, 1970-ben pedig 107 lakást adnak át. A városrészt fokozatosan népesítették volna be: az előirányzat szerint 1969-ben a II. ütem területén 432, 1970-ben a III. ütem elkészültével pedig 930 család költözhet be új ingatlanába. Az új épületek helyén összesen 154 házat kellett szanálni,⁴¹ majd felvonulhattak a munkagépek. A lebontott ingatlanokért kártérítést fizettek, de a korabeli források és visszaemlékezések alapján valószínűsíthető, hogy az érintettek többsége ennek ellenére elégedetlen volt.⁴² Az érem másik oldalát jelenti, hogy eközben több ezer szegedi család jutott a korábbi lakhelyéhez képest korszerű otthonhoz, és mindezt – például Szolnok, Székesfehérvár hasonló lakótelepeivel ellentétben – viszonylag alacsony szanálási aránnyal sikerült elérni.

Ebben az időszakban az ÉM Csongrád megyei Állami Építőipari Vállalatnál (1970-től DÉLÉP, azaz Dél-magyarországi Magas- és Mélyépítő Vállalat) rendszeresnek számítottak a csúszások.⁴³ Az 1968-ra tervezett lakásokból csupán 120-ba költözhettek be az első lakosok, 1970-ig pedig kevesebb, mint 1600 lakás épült fel.⁴⁴ Az elmaradásokat elsősorban a házgyár hiánya okozta, amelyet bizonyít az is, hogy évente 1300 lakást adtak át 1970-ig, majd az üzem 1971-es felépülésével ez az érték rövid idő alatt a helyben rendelkezésre álló, előregyártott panelelemeknek köszönhetően 2500-3000-re nőtt.⁴⁵

1968 nyarán az I. ütem területén 13 épület építése kezdődött meg: Simai Mihály június 9-én megjelent cikkében azt írta, hogy az első épületet 20-án adják át,⁴⁶ de ez nem jelentette azt, hogy be lehetett költözni: a szerelvényeket csak ezután építették be a szakemberek. Legelőször a 110-es és a 111-es, középtéglablokkos technológiával épült, ötszintes házakat adták át, azaz a mai Súlyom utca 1. és az Olajos utca 12. négy lépcsőházas tömbjeit.⁴⁷ Ezekről szeptember 25-én már teljesen befejezett házakként írtak a helyi sajtóban.⁴⁸ Az első „telepesek” még az ünnepek előtt, november-december körül érkeztek – „oral history” kutatásaink során több „első lakosról” is hallottunk, így levéltári

39 A szerző interjúja Takács Mátéval e-mailben. 2019. június 12.

40 Snopper: Szeged, Tarján városrész beépítési terve, 15.

41 MNL CSML SZVT jkv. 1967. április 5. 4. napirendi pont, melléklet, II. sz. melléklet 1–5.

42 Tóth Béla: Tarján teremtése. 3. Mit mond a „kiürítő”? DM 1970. január 17. 4.; Tóth Béla: Tarján teremtése. 4. Kutya gondok. DM 1970. január 18. 4.; Tóth Béla: Tarján teremtése. 5. A megnyugvás sorsa. DM 1970. január 20. 4.

43 Szirák József (szerk.): Dél-magyarországi Magas- és Mélyépítő Vállalat. DÉLÉP. Alapították 1949-ben. Szeged, 1979. 3.

44 DM 1967. szeptember 10. 3.

45 Szirák: Dél-magyarországi Magas- és Mélyépítő Vállalat, 6–7.

46 DM 1968. június 9. 4.

47 Egyes visszaemlékezők szerint a 109-es (Olajos utca 10.) és a 111-es volt az első két tömb. Ezekben azonban csak 122 lakás volt, míg a 110-esben és a 111-esben pont 160 darab.

48 DM 1968. szeptember 25. 1.

források hiányában nem állapíthatjuk meg, hogy ki költözött be először a lakótelepre.⁴⁹ A lakások többsége egyforma volt: másfél szoba, 40–44 négyzetméter alapterület, konvektoros fűtés.

1969-ben folytatódott a mai Olajos, Csörli és Csorba utcákban a jellemzően 40–55 négyzetméteres lakások átadása, s a következő időszakban még a II. és a III. ütem területén is részben téglablokkos házakat húztak fel. Azonban ezek az épületek nem készülhettek elég gyorsan, ezért 1969 márciusától előbb a Dunaújvárosi Elemgyárból heti egy vonatpárral, majd a később a hasonló szolnoki üzemből is sorra érkeztek a szállítmányok – az állomásról speciális járművekkel vitték a részegységeket az építési területre. Először a Budapesti körútra merőlegesen, a Víztorony térnél néhány ötszintes panelházat szereltek készre, majd szeptemberben a mai Pentelei soron befejezték az első tízemeletes házat is.⁵⁰ Ez már a II. ütem területén zajlott, főleg dunaújvárosi panelelemekből, amelyek ugyan drágán érkeztek, de valóban meggyorsították az építkezést. A III. és IV. ütemben is megjelentek a Szolnoki Elemgyár termékei, de az „importra” csak addig volt szükség, amíg 1971 októberében el nem készült az első ötszintes épület, ami már a szegedi házgyár próbaüzeméből származott.⁵¹ Az V., a VI. és a VIII. ütemekben már a Szegedi Házgyár termékeiből építkeztek. A panellakások legkisebbjei 36 négyzetméteresek, másfél szobások voltak és csak konyhafülkével rendelkeztek. Ezeket végül kivezették, a lakások többsége 47–49 négyzetméteres (1,5 szoba), 56 négyzetméteres (1+2 szoba) és 72 négyzetméteres (2+2 szoba) lett.

Az ezredik lakást 1969 októberében, a négyezrediket 1972 decemberében, az ötezrediket 1973 novemberében adták át.⁵² 1975 őszi 6541 lakás átadásával befejezettnek nyilvánították a lakótelep építését.⁵³

Ez utóbbi azonban nemcsak azért nem volt igaz, mert a VII. ütem még nem épült fel, hanem azért sem, mert például a négy 16 tantermes iskolából csak kettőt adtak át, sőt három bölcsőde is hiányzott. Az infrastruktúrával kapcsolatos problémák végigkísérték a lakótelep első évtizedét. Többek között 1969 vége helyett a városrészt ivóvízzel ellátó, Thoma József tervezte, 60 méter magas víztorony csak 1971. május 27-én kezdte meg a rendszeres vízszolgáltatást, a mozi és művelődési ház soha nem készült el, valamint 1973-ban a Népszabadságban megírták, hogy „a több ezer lakosú Tarján-telep üzlethálózatának még a gerince sem készült el”. Az oktatási és nevelési intézmények hiánya – amelynek látható jele volt a barakkóvoda – mellett az orvosi rendelő sem készült el időben, de a megnyitása utáni évben is maradtak olyan gyerekorvosok, akik helyhiány miatt még 1974-ben is átalakított lakásban rendeltek. Az első fiókkönyvtár egy babakocsi-tárolóban nyílt meg, és a másodiknak is három összenyitott garázsban találtak helyet. A visszaemlékezők sokat panaszkodtak a rossz utak miatt, habár ezek kiépítésére igyekeztek jelentős összegeket költeni.

A tömegközlekedést először a villamosvonal biztosította, majd 1970-től beindultak a buszjáratok is. Érdekes, hogy a buszállomás helyét eredetileg nem a városrészt ma is uraló víztorony tövében

49 Az egyik változatot lásd: Tóth Marcell: Tarján tanúi – a külvárosi paradicsomtól a panellennorszáig. Szeged, 30. évf. (2018) 10. sz. 27.

50 Snopper: Szeged, Tarján városrész beépítési terve, 15.; Népszava 1969. szeptember 18. 4.; Tükör 1969. június 17. 24–25.

51 Népszabadság 1971. november 12. 9.; Népszava 1971. október 26. 4.

52 DM 1969. október 10. 3.; Népszabadság 1972. december 14. 10.; Népszava 1973. november 21. 4.

53 Népszabadság 1975. november 4. 9.

jelölték ki, de végül a lakosság szokásait követve 47 évvel ezelőtt ideiglenesen odahelyezték – ami napjainkig megmaradt. Az eredetileg költségvetési okokból létrehozott záportározóból Zápor-tó lett, az 1970-es évek közepén a lakosság közreműködésével csinosabbá varázsolt terület ma is a városrész lakóinak kedvelt pihenőhelye. A lakóházak közötti terület is zölddé vált, amelynek köszönhetően – cáfolva a hasonló „panelzsungelekkel” kapcsolatos előítéleteket – országos viszonylatban is az egyik legélhetőbb lakótelep lett.⁵⁴

Szintén a befejezettség érzetét erősítette, hogy az utcák nevet kaptak, s nem a tömbök, külső szem számára néhol kusza számai alapján kellett tájékozódni. Először a főváros fennállásának századik évfordulója alkalmából a területet kettészelő Partiscum körutat keresztelték el (át) Budapestire, majd 1974-ben sorra kaptak neveket a környező utcák, terek is. A korábbi tarjáni (például a Súlyom, a Csorba utcák) és felsővárosi (mint a Szamos, a Zöldfa utcák) utcanevek ismét megjelentek – igaz, általában nem az eredeti utca helyén, csak a közelében. Több esetben jellegzetes építményekre, intézményekre utaltak, ilyen volt a Víztorony tér, Zápor kert és Bölcsőde utca esetében, a Pentelei sor pedig a dunaújvárosi panelelemek származási helyére utalt. Mondhatni, hogy a DÉLÉP-esek, azaz a lakótelep felépítői előtt tiszteleg az Építő utca, és a részben ide költöző algyői „olajosokra” utal az Olajbányász tér, az Olajos és a Csőrőlt utca neve. A III. ütemben épült óvoda miatt neveztek el me-sehősökről köztereket, ilyen volt a Piroska tér, a Tünde tér és Hüvelyk Matyi utca. Péter Lászlónak köszönhetően a Tápéi sor visszakapta egyedi, Szegedre jellemző névformáját, a Tarján szélét,⁵⁵ amely viszont ma már nem a lakótelep határát jelöli.

54 Tóth: A sártengertől a színes panelokig – a Tarján lakótelep története, 12–17.

55 Péter László: Az 1974. évi szegedi utcanévrendezés. Magyar Nyelvőr, 27. évf. (1977) 2. sz. 166.; Péter László: Szeged utcanevei. Somogyi-könyvtár, Szeged, 1974. 139, 343.

Szeged-Tarjánváros lakóházainak fontosabb adatai:⁵⁶

ÜTEM SZÁMA:	TECHNOLÓGIA/HÁZGYÁR:	ÁTADÁS (BEKÖLTÖZÉS) IDŐPONTJA:	ÁTADOTT LAKÁSOK SZÁMA:
I.	középtéglablokkos (DÉLÉP), az utólagos lakóépületeknél hagyományos és paneles (DÉLÉP Szegedi Házgyár)	1968–1970. Utólagos lakóépületek: 1974, 1980 körül.	1028
II.	paneles (Dunaújvárosi Elemgyár), részben középtéglablokkos (DÉLÉP)	1969–1970	630
III.	középtéglablokkos (DÉLÉP), paneles (Szolnoki Elemgyár)	1969–1972	1557
IV.	paneles (Szolnoki Elemgyár, DÉLÉP Szegedi Házgyár)	1971–1973	816
V.	paneles (DÉLÉP Szegedi Házgyár)	1972–1973	836
VI.	paneles (DÉLÉP Szegedi Házgyár)	1973–1974	916
VII.	paneles (DÉLÉP Szegedi Házgyár)	1979. Utólagos lakóépületek: 1987	992
VIII.	paneles (DÉLÉP Szegedi Házgyár)	1974 –1975	818
I–VIII.		1968–1987	7593

Összegzés

Ha az 1960-as évek második felétől az 1980-as évek végéig több ütemben felépített Tarján lakótelepet megvizsgáljuk, akkor ugyanúgy elmondhatjuk azt, hogy alig tér el európai, kelet-közép-európai társaitól, mint azt, hogy valójában tipikusan szegedi.

Az előbbi mellett érv, hogy létrehozásáról akkor döntöttek, amikor nemcsak Magyarország, vagy a KGST országai, hanem egész Európa lakótelepépítési lázban égett. Az előbb téglablokkos, majd paneles technológiával felhúzott házak ugyanolyanok voltak, mint az ország többi részén: (össz)komfortot nyújtottak, de minimálisan alkalmazkodtak a város földrajzi viszonyaihoz, a lehető legkisebb

⁵⁶ DM 1972. december 23. 1.; DM 1973. április 30. 1.; DM 1973. augusztus 19. 12.; DM 1973. szeptember 6. 1.; Firtás: A szegedi lakótelepek főbb adatai; MNL CSML SZVT jkv. 1969. november 22. 4. napirendi pont. 1. sz. melléklet, 1970. október 20. 2. napirendi pont, melléklet. 5., 1972. március 23. 2. napirendi pont, A/1 sz. melléklet, 1974. január 31. 2. napirendi pont, 1. sz. melléklet 1., 2. sz. melléklet 1–4., 1978. augusztus 31. 1/a napirendi pont, 3. sz. melléklet.; Snopper: Szeged, Tarján városrész beépítési terve, 14.; Takács: Szeged, Tarján lakótelep beépítési terve, 15.; Takács: Városépítés, kommunális ellátás, 32.

A táblázat adatai némileg eltérnek a 2018-as kutatás eredményeitől, véleményünk szerint annál valamennyivel pontosabb. Az ütemekben alkalmazott technológiát a szakirodalom és a tanácsi iratanyag alapján állapítottuk meg, s kiegészítettük személyes megtekintéssel. Az átadások ideje ügyében a kiinduló pont az 1972-es állapotok és tervek voltak, mert az 1971-ben a felépült házgyár miatt a korábbi jelentős csúszások már kevésbé voltak jellemzőek. Az adatokat ellenőriztük, pontosítottuk a tanácsi jegyzőkönyvek, a sajtó, a lakosok visszaemlékezései, valamint Firtás és Takács táblázatai, vizsgálatai alapján. Az átadott lakások száma esetében Snopper 1975-ös táblázata jelentették a kiindulási alapot, az ezt követő időszak számait pedig Firtás és Takács adatai mellett helyszíni ellenőrzéssel pontosítottuk az I. és a VII. ütem területén.

méretű lakásokat helyezték el, és a szovjet mintákat (brezsnyevka) követték. A későbbi szegedi lakótelepeknél már nagyobb mértékben vették figyelembe az igényeket.

Azonban mégis tipikusan szegedi: a helyi tervezők – a lehetőségekhez mérten – igyekeztek úgy megtervezni a lakótelepet, hogy bizonyos mértékben egyedi legyen, s egyben szervesen kapcsolódjon a többi városrészhez, alkalmazkodjon a körutas-sugárutas városszerkezethez. Rengeteg zöld területével pont az ellenkezőjét sugallja, mint a tipikus európai lakótelep.

A nehezen induló építkezés a házgyár elkészülése után felgyorsult, majd néhány év késéssel elkészültek a kiegészítő létesítmények: az áruházak, üzletek, nevelő és oktatási intézmények és az orvosi rendelő. Az 1970-es évek végére gyakorlatilag sikerült megoldani az infrastruktúra problémáit, amelynek köszönhetően az egyik legélhetőbb lakóteleppé vált. Az elmúlt másfél évtizedben Tarján újabb változásokon esett át: a panelprogram eredményeképpen színesebb lett.

Takács Máté, a lakótelep építésekor aktív várostervező, főépítész így fogalmazott 2019-ben: „Nem tudok kiemelni egyetlen részletet sem – pozitív vagy negatív példát – amire különösen büszke lehetnék, vagy éppen restelkednem kellene, de megnyugvással tölt el – 50 év távlatából – hogy érdemes volt kitartóan győzködni a sok-sok beleszólót, hogy egy egyedi, ma is élhető városrész létrejöjjön.”

Szeged-Tarjánváros térképe a '70-es évek közepén.
(Délmagyarország 1974. július 14. 8.)